

Firda

A photograph of three young adults standing in a modern building hallway. On the left, a young Black man with short dreadlocks wears a blue and white varsity jacket over a white t-shirt and dark cargo pants, carrying a black backpack. In the center, a young white woman with long blonde hair wears a white t-shirt with a graphic and a yellow jacket. On the right, a young woman with long brown curly hair wears a red plaid shirt and blue jeans, holding a white laptop. The background shows a staircase and large windows.

Visie op
Burgerschap

Leer jezelf
het leven door

Inhoud

	Inleiding	4
1	Burgerschap is deelnemen aan de samenleving	18
2	Wat we beogen	20
3	De cyclus	24
4	De vijf dimensies van Burgerschap	26
5	Zo borgen we de kwaliteit van Burgerschap	28

Wat voor mens wil je zijn

Inleiding

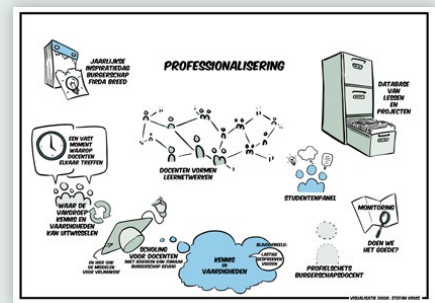
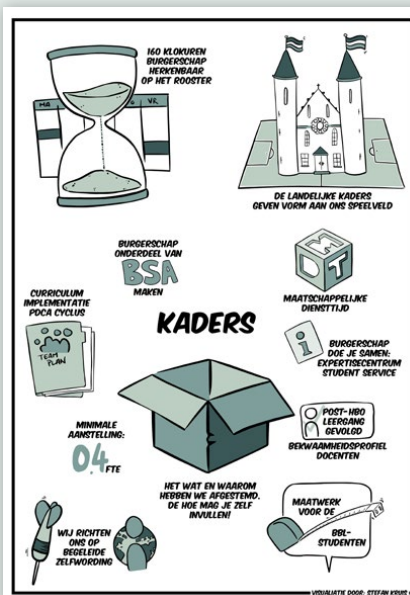
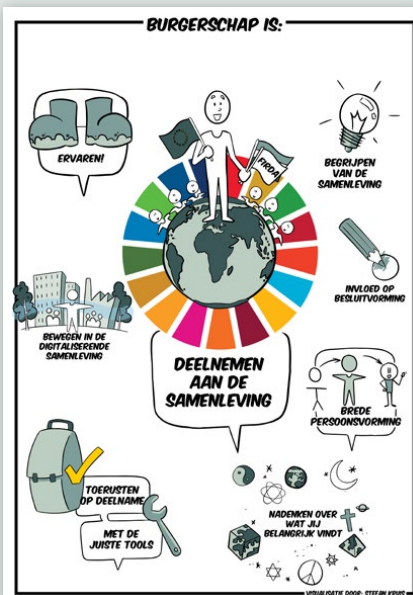
Wat voor mens je wilt zijn is minstens zo belangrijk als het vak dat je uitoefent. Bij Firda stimuleren we studenten om hun persoonlijke ontwikkeling te verbinden met de wereld om hen heen. Een wereld die duurzamer wordt, inclusiever en meer divers, maar ook een wereld waarin polarisatie toeneemt en de nieuwe generatie zich gaandeweg meer zorgen maakt over de toekomst. Een wereld die voor velen als complex wordt ervaren, waarin kansen niet voor iedereen gelijk zijn en de vruchten van de welvaart niet evenredig zijn verdeeld. Een wereld die, naast het leren van een vak, ook om andere kennis en vaardigheden vraagt. Het onderwijs dat we aanbieden, stimuleert studenten om deel te nemen aan de samenleving en er mede vorm aan te geven door bij te dragen aan het algemeen welzijn.

Dit document vormt de basis voor ons streven naar het bevorderen van burgerschapsvorming van onze studenten. Dit visiedocument is een dynamisch instrument dat regelmatig zal worden geëvalueerd en bijgewerkt om ervoor te zorgen dat het actueel blijft en goed aansluit bij de veranderende omgeving waarin we werken. Met deze visie willen we een omgeving creëren waarin studenten zich ontwikkelen tot verantwoordelijke en betrokken burgers, die bijdragen aan een rechtvaardige en inclusieve samenleving.

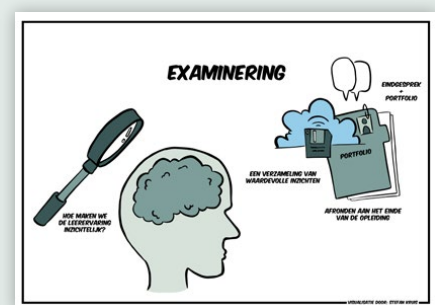
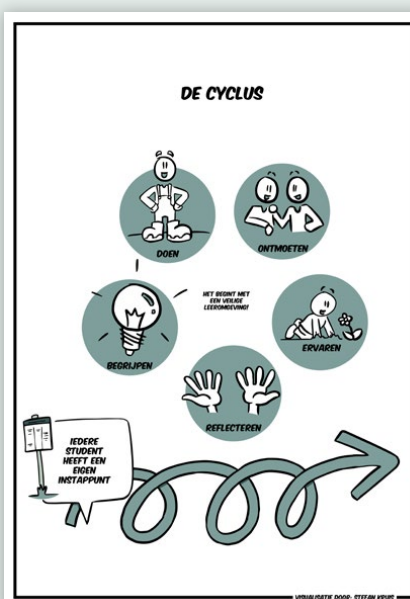
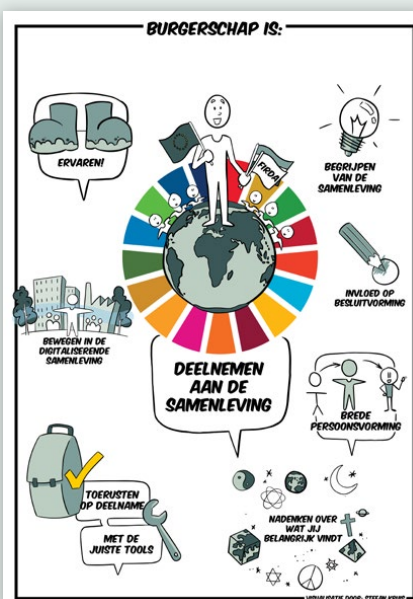
Visuele uitwerking Firda-visie op burgerschap.

Voor je ligt de visuele uitwerking van de Firda-visie op burgerschap. Deze 'praatplaat' helpt om de Firda-visie eenvoudig uit te leggen. De plaat bestaat uit tekeningen die met elkaar verbonden zijn. Je kunt de gehele poster zien als een soort drieluik. Verderop in dit document vind je de uitgeschreven visie voor meer verdieping.

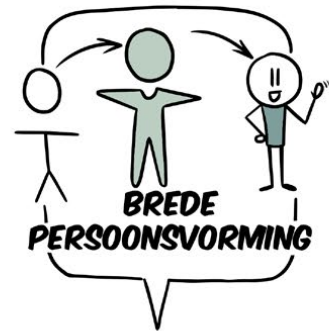
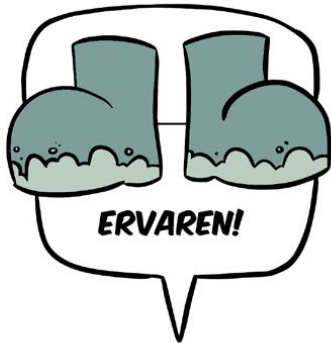
Voor docenten

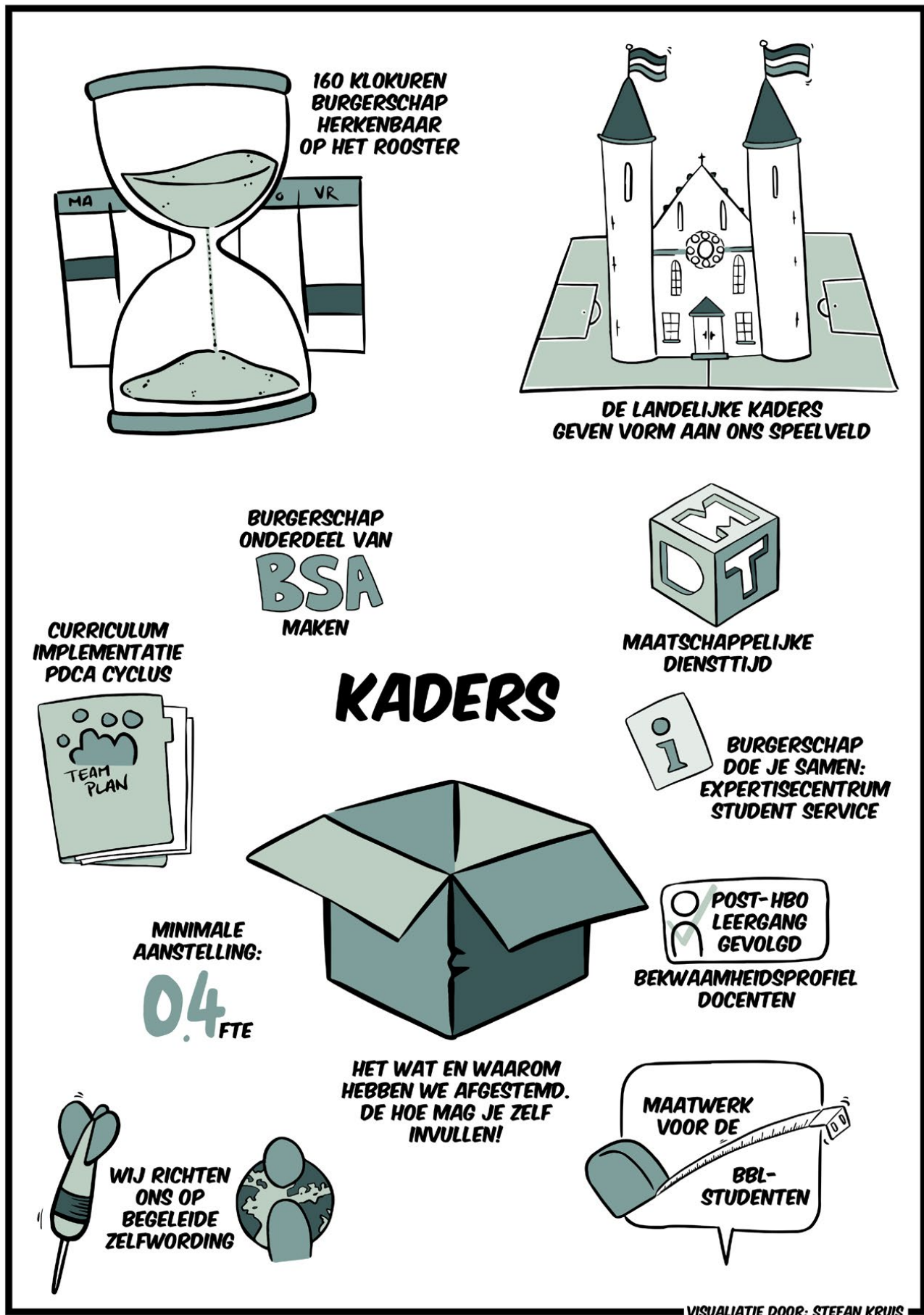
Voor studenten

BURGERSCHAP IS:

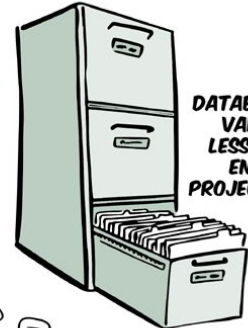
VISUALISATIE DOOR: STEFAN KRUIS

PROFESSIONALISERING

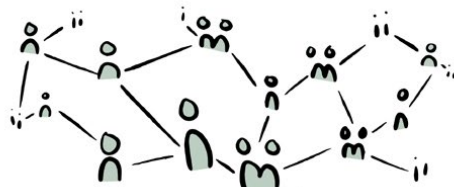
JAARLIJKE
INSPIRATIEDAG
BURGERSCHAP
FIRDA BREED

DATABASE
VAN
LESSEN
EN
PROJECTEN

EEN VAST
MOMENT
WAAROP
DOCENTEN
ELKAAR TREFFEN

DOCENTEN VORMEN
LEERNETWERKEN

STUDENTENPANEL

WAAR DE
VAKGROEP
KENNIS EN
VAARDIGHEDEN
KAN UITWISSELEN

EN HIER OOK
DE MIDDELEN
VOOR VRIJMAKEN!

SCHOLING
VOOR DOCENTEN
(NIET IEDEREEN KAN ZOMAAR
BURGERSCHAP GEVEN)

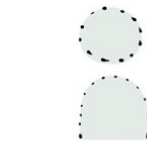
KENNIS
EN
VAARDIGHEDEN

BIJVOORBEELD:
LASTIGE
GESPREKKEN
VOEREN

MONITORING

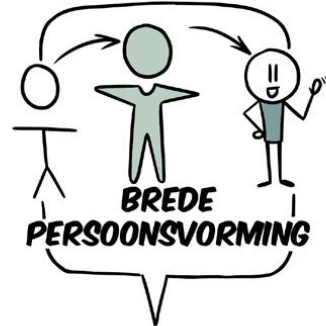
DOEN WE
HET GOEDE?

PROFIELSCHETS
BURGERSCHAPSDOCENT

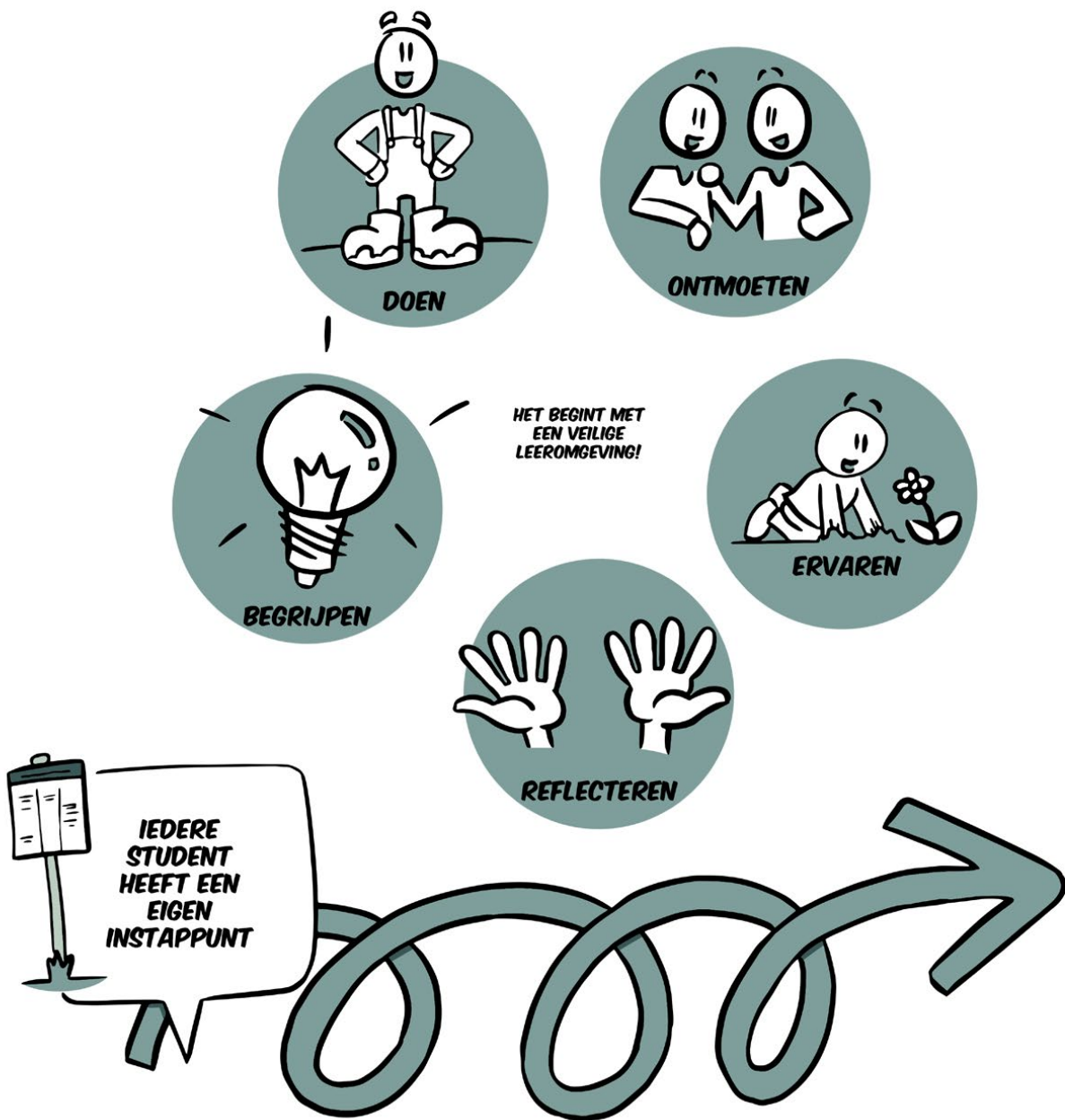
VISUALISATIE DOOR: STEFAN KRUIS

BURGERSCHAP IS:

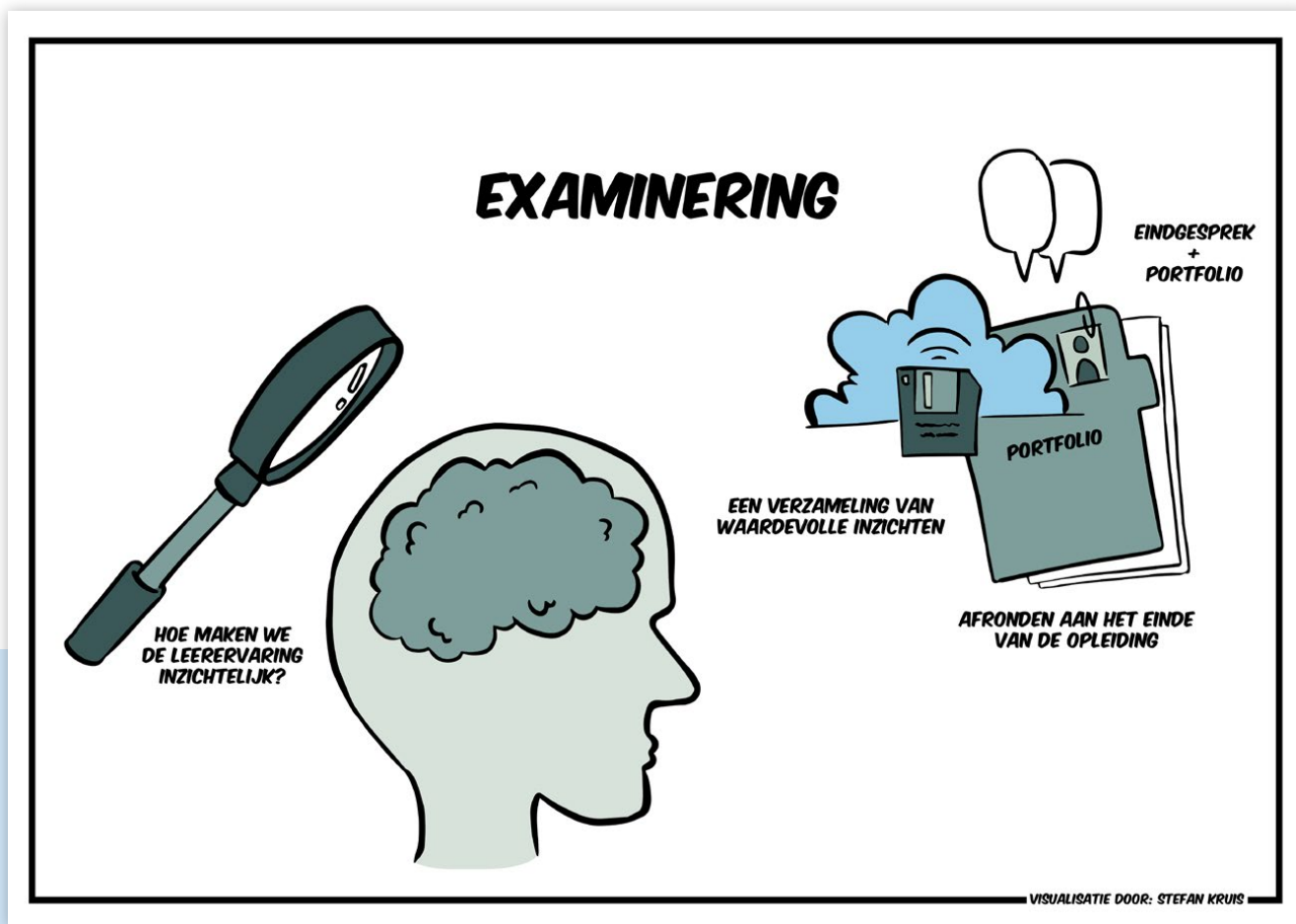

VISUALISATIE DOOR: STEFAN KRUIS

DE CYCLUS

VISUALISATIE DOOR: STEFAN KRUIS

We nemen je mee in de belangrijkste elementen op deze praatplaat en leggen uit wat ze vertegenwoordigen.

Burgerschap is.....

In het midden van de afbeelding zie je een wereldbol met daarop mensen die hand in hand staan. Dit symboliseert de kracht van een inclusieve samenleving waarin verschillende individuen en groepen samenwerken, hun achtergrond, cultuur of vaardigheden vergroten. Firda is als ontmoetingschool een onderdeel van de samenleving.

Studenten vormen zich als persoon, doordat ze bij ons verbindingen aangaan met zichzelf, de ander en met de wereld. De hoofdpersoon draagt verschillende vlaggen. Als student beweeg je je in je omgeving, zowel op lokaal niveau, zoals je directe omgeving en je school, als op regionaal niveau (streek of provincie), nationaal niveau (Nederland), Europees niveau (Europa) en zelfs op mondiaal niveau (de wereld). Dit betekent dat je als student te maken hebt met verschillende aspecten van je omgeving en dat deze verschillende niveaus van invloed zijn op jouw ervaringen en perspectieven. De Sustainable Development Goals (SDG's) rondom de wereldbol staan voor de duurzame ontwikkelingsdoelen van UNESCO die voor het vak Burgerschap een belangrijke inspiratiebron vormen.

De verschillende kleinere afbeeldingen rondom de centrale afbeelding beschrijven de vele aspecten van burgerschap die we als Firda belangrijk vinden.

ERVAREN!

Burgerschapsonderwijs moedigt studenten aan om actief deel te nemen aan de samenleving. Het leert hen over hun rechten, plichten en verantwoordelijkheden als burgers en helpt hen de vaardigheden te ontwikkelen die nodig zijn om verschillende niveaus bij het dragen aan de samenleving.

**BEGRIJPEN
VAN DE
SAMENLEVING**

We beogen bij studenten de waarden en belangen van zichzelf en anderen te leren begrijpen en de vaardigheid op te doen om daarin positie te bepalen. Als gevolg hiervan kunnen ze een actieve rol spelen, anderen ondersteunen en voelen zich betrokken bij het bijdragen aan een rechtvaardige en welvarende samenleving

**INVLOED OP
BESLUITVORMING**

Als student leer je dat je niet alleen onderdeel bent van de samenleving, maar dat je er ook mede vorm aan kunt geven. 'Hoe kun je betrokken zijn bij beslissingen voor jouw wijk of gemeente?' Het is belangrijk dat studenten ervaren dat ze invloed te hebben op besluitvorming omdat het hen de mogelijkheid geeft om actief deel te nemen aan processen die onze samenleving vormgeven.

Burgerschapsonderwijs kan bijdragen aan brede persoonsvorming door studenten te ondersteunen bij hun persoonlijke ontwikkeling en de vormen van hun identiteit als burgers. Het moedigt studenten aan om na te denken over hun eigen waarden, overtuigingen en identiteit. Door kritische zelfreflectie te begeleiden, helpt het hen een fundamenteel begrip van zichzelf te ontwikkelen en te groeien in zelfbewustzijn.

Firda is een interlevensbeschouwelijke school. Dit wil zeggen dat iedereen vanuit een ander perspectief naar de wereld kijkt en daarmee een andere beschouwing, een andere kijk op het leven heeft. Het centrale idee is dat we leren van elkaars verschillen en diversiteit zien als een kans om te groeien. Door na te denken over wat zij belangrijk vinden, kunnen studenten hun eigen waarden en onderbouwd ontdekken en vormgeven. Dit draagt bij aan hun identiteitsvorming en zelfbegrip.

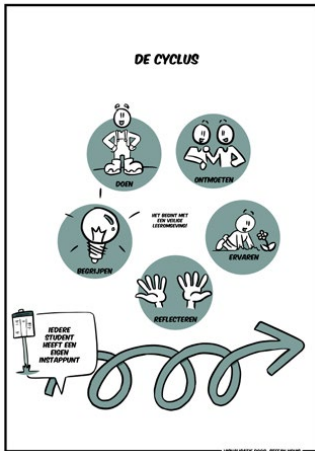

Om effectief deel te nemen aan de samenleving hebben studenten verschillende tools nodig. Denk aan; kennis, kritische denkvaardigheden, communicatieve vaardigheden, mediawijsheid, samenwerkingsvaardigheden, empathie en interculturele competenties etc. Door het ontwikkelen van deze tools kunnen studenten actief en betrokken raken aan de samenleving, hun stem laten horen en positieve veranderingen ontdekken.

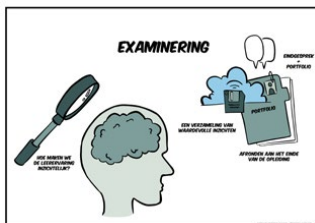
Het gaat om het versterken van je eigen morele digitale kompas. In het digitale tijdperk is het belangrijk dat studenten informatie in de media betrouwbaar kunnen beoordelen, nepnieuws kunnen herkennen en op verantwoorde wijze incidenten met online activiteiten. Ze moeten leren hoe ze bronnen kunnen ondersteunen, mediabias kunnen herkennen en ethisch kunnen handelen bij online interacties.

De vier themaposters

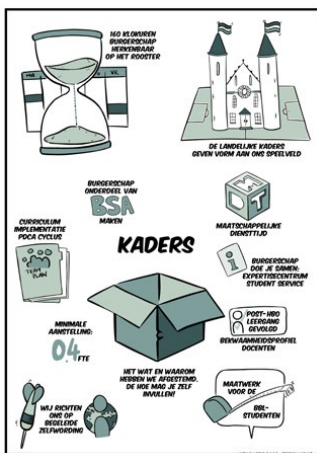

We stimuleren studenten om na te denken over wie zij zijn en hoe ze zich verhouden tot anderen en de samenleving. Dat is niet iets wat je ineens inziet of kan. Je ontwikkelt het door de samenleving in te gaan en ervaring op te doen. Om die reden richten we ons bij het vak Burgerschap op: **Doen, Begrijpen, Ontmoeten, Ervaren en Reflecteren.**

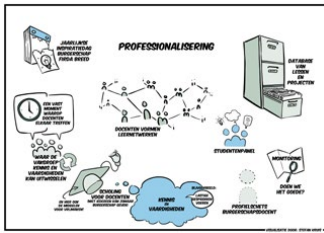
Op basis van dit geheel ontwikkel je een mening en kun je desgewenst participeren in één van de meest krachtige leeromgevingen die er is: de praktijk van alledag. Als student voer je gesprekken met mensen die anders denken dan jij, kijk je binnen op plekken waar je gewoonlijk niet komt, doe je ervaringen op die je mogelijk thuis niet hebt meegekregen om dit vervolgens bespreekbaar te maken en erop te reflecteren: Wat heb ik gezien? Wat vind ik ervan? Wat vind ik zelf waardevol en wat geeft mij richting? En wat zou ik kunnen doen?

Voor het vak burgerschap bestaat er vanaf 2024/2025 een examenverplichting. Een instellingsexamen in de vorm van een **Burgerschapportfolio**. Volgens de huidige kwalificatie-eisen wordt van studenten verwacht dat ze hun leerervaringen inzichtelijk maken door middel van een speciaal daarvoor ontworpen (persoonlijk) Burgerschapportfolio. Hierin laten studenten de afgesproken inspanningen zien in de vorm van een eindpresentatie, filmpjes, verslagen, internationale stages, deelname aan activiteiten, of het behalen van een kennistoets. Het portfolio kan gezien worden als een verzameling van waardevolle inzichten, ervaringen en reflecties waarop de student in het eindgesprek een toelichting geeft. De afronding van Burgerschap vindt aan het eind van de opleiding plaats in de vorm van een eindgesprek. De verschillende mbo-colleges krijgen de ruimte om een eigen invulling te geven aan thema en vorm van het portfolio

Het vak Burgerschap wordt op het rooster gevolgd met 160 lesuren, zodat het duidelijk herkenbaar is als apart vak. Deze lesuren kunnen ook in verbinding staan met andere onderwijsactiviteiten van -modules, zolang het voor studenten maar helder is. Dit biedt mogelijkheden voor de integratie van burgerschapsonderwijs met de beroepspraktijk en maatschappelijke ontwikkelingen, en zorgt ervoor dat meerdere docenten bij het onderwijs betrokken kunnen zijn. De leerdoelen van het vak Burgerschap zijn expliciet vastgelegd en de bekwame docent Burgerschap heeft hierin de leiding. De kwaliteit van het onderwijs wordt systematisch meegenomen in de evaluaties van het onderwijs. Daarbij wordt gekeken of de leerdoelen ook zijn behaald. Op basis van de uitkomsten worden waar nodig aanpassingen gedaan.

Het vak Burgerschap wordt gegeven door bekwame docenten. De docenten Burgerschap beschikken over een relevante opleiding of scholing (docent omgangskunde, docent maatschappijleer of post-hbo opleiding burgerschap). Om dit te bevorderen is een Firda breed aanbod gericht op deskundigheidsbevordering, zoals opleidingen, trainingen en bijeenkomsten. Voor alle burgerschapsdocenten en belangstellenden vindt jaarlijks een ‘inspiratiedag Burgerschap’ plaats.

Binnen de taak Burgerschap is ruimte en tijd voor opdoen van inspiratie, voor samenwerking, voor projecten, voor invullen van de uren op basis van actualiteit en om samen te werken met andere onderwijsteams als het gaat om Brede Vorming. Binnen Firda worden bijeenkomsten georganiseerd voor kennisuitwisseling en vormen van leernetwerken en kenniskringen. Er is een Firda-brede database voor uitwisselen van ideeën en de uitwerkingen ervan.

Visieplaten burgerschap Firda

Er is gewerkt naar een eindproduct in de vorm van visieplaten, met het idee dat deze gebruikt gaan worden in de communicatie naar docenten en studenten. Uitgeprint kan de visie opgehangen worden in de school, digitaal is het te gebruiken door de verschillende vakgroepen en docenten. Of bijvoorbeeld als voorkant van een burgerschapsportfolio. Deze visuele vormgegeven visie is beknopt, inspirerend en richtinggevend voor het burgerschapsonderwijs binnen Firda. Naast de visieplaten is er een geschreven visie die duiding, context en taal geeft aan de visie.

Bij Firda werken we met elkaar samen en moedigen wij studenten aan om vanuit Burgerschapsonderwijs niet alleen te leren, maar ook om actief deel te nemen aan de samenleving.

Visie op Burgerschap

Uitgeschreven

1 Burgerschap is deelnemen aan de samenleving

Ontmoetingsschool

Firda is als ontmoetingsschool een onderdeel van de samenleving. Studenten vormen zich als persoon, doordat ze bij ons verbindingen aangaan met zichzelf, de ander en met de wereld. Daarin komen ze vragen tegen als: wie ben ik? Hoe ben ik in het contact met anderen? Waar sta ik voor? En welke bijdrage zou ik willen leveren aan de samenleving? Als student leer je dat je niet alleen onderdeel bent van de samenleving, maar dat je er ook mede vorm aan kunt geven.

Firda zet in op (leren) samenleven. Studenten oefenen de dialoog, leren zelfbewust en kritisch om te gaan met verschillen op allerlei terreinen en ontdekken wat van betekenis kan

zijn voor de gemeenschap. Ook de ontmoeting met vertegenwoordigers en bronnen van maatschappelijke en levensbeschouwelijke stromingen speelt hierbij een belangrijke rol.

Werkplaats

Firda is als minisamenleving een werkplaats voor Burgerschapsvorming. Een school waar gewerkt wordt aan zowel de huidige als de toekomstige samenleving. We helpen de studenten bij hun zoektocht naar hoe ze burger willen zijn. Het vak Burgerschap draagt eraan bij dat studenten voldoende kennis, vaardigheden én betrokkenheid krijgen om deel te nemen aan de samenleving. We stimuleren daarbij respect voor elkaar, voor de democratische rechtsstaat en voor de vrijheden die we daarin

hebben. Bij democratisch Burgerschap is kritisch denken een vaardigheid die we ondersteunen vanuit de gedachte dat elke nieuwe generatie de toekomst voor een deel anders wil vormgeven. Elke student brengt unieke talenten en idealen mee naar de werkplaats.

De vraag is dan: hoe kan jij als student met jouw unieke inbreng meebouwen aan een samenleving die steeds in beweging is? Binnen Firda stimuleren we studenten vrije(re) mensen te worden in de overtuiging dat je pas vrij bent als je een betekenisvolle stem hebt om samen met anderen de (politieke) gemeenschap mee te helpen vormgeven. We ondersteunen dit proces van begeleide zelfvorming met burgerschapsonderwijs dat uitdagend is en dat we samen met studenten ontwikkelen. Studenten verkennen nieuwe werelden en gaan op zoek naar mogelijkheden om op een eigen manier als wereldburger van betekenis te zijn in de wereld om hen heen. Dit zorgt voor nieuwe ervaringen waarmee studenten gaandeweg hun mening kunnen aanscherpen. Studenten leren door te doen en door ontmoetingen aan te gaan, door ervaringen op te doen en daar vervolgens op te reflecteren.

Brede vorming en Burgerschap

Als student leer je bij Firda meer dan alleen een vak. Naast het opleiden voor een werkveld dat continu in beweging is, stimuleren we onze studenten te ontdekken wat ze waardevol vinden in het leven.

Er is zowel aandacht voor Vakmanschap als voor Brede Vorming. Anders gezegd: 'We leiden niet alleen op voor een diploma, maar voor het leven'. Vakmanschap is belangrijk, maar minstens zoveel aandacht is nodig zodat studenten in staat zijn om zich te ontwikkelen tot veerkrachtige en zelfverzekerde mensen, die een persoonlijk antwoord geven op het appel dat op hen wordt gedaan.

Brede Vorming gaat over de vraag 'hoe' je als mens wilt zijn. Over hoe je omgaat met andere mensen en hoe je jezelf staande houdt in onze complexe wereld. Brede Vorming is als het ware 'het zout in de pap'; het is er, maar je vindt het niet per se terug in een vak of op het rooster. Aandacht voor Brede Vorming is een collectieve ambitie waar alle medewerkers van Firda een rol in kunnen spelen. Het overstijgt het denken in vakken en krijgt vorm in (on)geplande ontmoetingen, projecten, activiteiten en studieperiodes in het buitenland of via deelname aan binnen- of buitenlandse activiteiten op het gebied van Kunst, Sport en allerlei vormen van Levensbeschouwing. Burgerschap daarentegen, zou je de krenten in de pap kunnen noemen. Het komt terug in het rooster en er zijn gekwalificeerde en bekwame burgerschapsdocenten die een specifieke taak hebben in de Burgerschapsvorming van studenten. Voor het vak Burgerschap gelden landelijke eindtermen.

2 Wat we beogen

Burgerschapsvorming is een relatief open proces, waarvan de uitkomst vooraf niet te voorspellen is en zeker niet kan worden opgelegd. Als student verwerf je burgerschapscompetenties en krijg je waarden en richtinggevende ideeën aangereikt, die desgewenst gebruik kunnen worden om optimaal te kunnen en willen deelnemen aan de samenleving. We willen actief burgerschap en sociale integratie op een doelgerichte en samenhangende wijze bevorderen en stimuleren studenten om hiernaar te handelen.

We willen het inzicht dat economie niet een doel op zich is, maar een voorwaarde om vrije, kritische, deugdzame en betrokken burgers te kunnen zijn. De doorwerking die we met Burgerschapsonderwijs beogen, is dat studenten kennis en vaardigheden ontwikkelen die hen in staat stellen maatschappelijke vraagstukken te herkennen. We streven ernaar bij studenten de waarden en belangen van zichzelf en anderen te leren begrijpen en de vaardigheid op te doen om daarin positie te bepalen. Desgewenst kiezen studenten er zelf voor om een maatschappelijke bijdrage te leveren of mee te helpen aan het oplossen van maatschappelijke vraagstukken.

Doorwerking, onderzoek en ambities

Het Instituut Voor Maatschappelijke Relevantie (IVMR) onder leiding van prof. dr. Arjo Klamer, doet periodiek onderzoek naar de doorwerking van de Burgerschapsvorming bij Firda. In het onderzoek staan de bedoelingen en ambities die we hebben met het vak Burgerschap centraal:

Studenten:

- vinden het belangrijk(er) om zich met politiek bezig te houden;
- vinden kritische denkvaardigheden belangrijker;
- vinden het belangrijker om zich medeverantwoordelijk te voelen voor de samenleving;
- hebben een sterker geloof dat ze met hun toekomstig beroep een zinvolle bijdrage kunnen leveren aan de samenleving;
- vinden het belangrijker zich in te leven in het perspectief van andersdenkenden.

Uit het eerste onderzoek wordt duidelijk dat burgerschapsonderwijs met name effectief is op de bedoelingen 'een zinvolle bijdrage leveren aan de samenleving' en 'kritische denkvaardigheden'. De overige thema's, te weten 'Politiek', Medeverantwoordelijkheid samenleving' en 'Perspectief andersdenkenden' zijn enigszins effectief en bleven gezien de geformuleerde ambities beperkt.

Mede op basis van de hoofdbevindingen en aanbevelingen, worden doelen voor het vak Burgerschap concreter geformuleerd en ambities aangescherpt.

* Het onderzoek 'Sterker uit de startblokken'

<https://aethiqs.nl/wp-content/uploads/Sterk-uit-de-startblokken-ROC-FP.pdf>

Interlevensbeschouwelijke Burgerschapsvorming

We nodigen studenten op een aansprekende manier uit om zelf actief aan de slag te gaan met zin- en betekenisgeving en (nader) op zoek te gaan naar een doorleefde vorm van eigen idealen, waarden en normen. Firda is een school met een interlevensbeschouwelijk karakter. Dit wil zeggen dat iedereen vanuit een ander perspectief naar de wereld kijkt en daarmee een andere beschouwing, een andere kijk, op het leven heeft. Daarom stimuleert Firda de ontwikkeling van ieders inlevingsvermogen en begrip voor anderen. Het centrale idee is dat we met een open blik leren van elkaars verschillen en diversiteit zien als een kans om te groeien. De wereld is in de war: dat ervaren we allemaal op onze eigen manier. Hoe kun je in deze samenleving, die best ingewikkeld is, ontdekken wat jou houvast en richting geeft? Firda nodigt, studenten én medewerkers, uit om betekenis te geven aan hun leven én stimuleert hen een zinvolle bijdrage te leveren aan de samenleving. Bij Firda word je uitgedaagd om de zoektocht van het leven te verrijken met waarden en inspiratiebronnen. Met ieders inspiratie uit cultuur, levensbeschouwing, sport en beroep, werken we op een praktische manier aan alledaagse- én grote vragen in ons leven.

Bij Firda word je uitgedaagd om de zoektocht van het leven te verrijken met waarden en inspiratiebronnen

Democratisch burgerschap

Burgerschap bestaat voor een belangrijk deel uit het verwerven van kennis en het hebben van respect voor basiswaarden van de democratische rechtsstaat. Het is daarbij onze ambitie om bij studenten het verlangen op te wekken zich thuis te voelen in de wereld, zonder het idee te hebben dat je er aldoor zelf het centrum van bent.

We stimuleren studenten om sociale, politieke en maatschappelijke competenties te ontwikkelen, in praktijk te brengen en te ervaren. Dit kan onder andere door deel te nemen aan een vorm van Maatschappelijke Diensttijd (MDT) of gebruik te maken van de mogelijkheden die de MBO-card biedt op het gebied van kunst en cultuur. Burgerschapsvorming levert een bijdrage aan een schoolcultuur die in overeenstemming is met de democratische basiswaarden. We nodigen studenten uit om in het kader van hun opleiding te participeren in een omgeving die als veilig ervaren wordt, een omgeving waar studenten en personeel zich geaccepteerd voelen.

Het is onze ambitie om studenten te inspireren om de spelregels van een vrije en pluriforme samenleving in acht te nemen. Dit houdt in dat je als student wordt uitgedaagd om zelfstandig en kritisch te oordelen en de verantwoordelijkheid te nemen om op een open manier met diversiteit om te gaan. Bij het vak Burgerschap maken studenten kennis met maatschappelijke vraagstukken en verschillende visies op de maatschappij, met thema's als (politieke) macht, besluitvorming en de invloed die je daarop kunt hebben, verschil en gelijkwaardigheid en met thema's waarbij belangen kunnen botsen.

Deze ambities die we hebben voor het vak Burgerschap gelden voor al onze studenten; BOL en BBL, jong en oud. Voor BBL-onderwijs gelden dezelfde wettelijke eisen als voor het BOL-onderwijs. De vorm waarin Burgerschap aan BBL-studenten wordt aangeboden, vraagt echter wel om een aanpassing met een specifieke gerichtheid op deze doelgroep en hun situatie.

Firda stelt het maatschappelijk belang voorop

Het begrip 'Bloeizone' verwijst naar 'Blue zones': plekken op de wereld waar mensen opvallend ouder worden en opmerkelijk gelukkiger zijn dan op veel andere plaatsen. Het geheim van deze mensen is leven met een helder levensdoel, het reduceren van te veel stress, een natuurlijke en gezonde voeding, voldoende beweging en van betekenis zijn in je omgeving. Actief burgerschap, gezond wonen, gezonde leefstijl en gezonde

financiën zijn enkele van de kenmerken van bloeizones. Omdat dit concept ons aanspreekt, onderzoeken we met studenten of- en op welke manier een bijdrage geleverd kan worden aan deze bloeizones. We stellen ons hierbij actief op en vervullen zo nodig de voortrekkersrol.

Duurzame ontwikkelingsdoelen

De duurzame ontwikkelingsdoelen van UNESCO, de Sustainable Development Goals (SDG's), vormen voor het vak Burgerschap een belangrijke inspiratiebron.

	Persoonlijk	Beroep	Samenleving	Burger
Identiteit en cultuur 	<ul style="list-style-type: none"> • Peergroup • Levenslessen • Meningsvorming 	<ul style="list-style-type: none"> • Beroepscultuur • Beroepsidentiteit • Baan krijgen en houden 	<ul style="list-style-type: none"> • Pluriforme samenleving • Vrijheid van meningsuiting • LHGBTIQ+ 	<ul style="list-style-type: none"> • Levensbeschouwing • Interculturele communicatie • Werelddelen en culturen
Digitaal burgerschap 	<ul style="list-style-type: none"> • Profilering op social media • Privacy • Online/offline 	<ul style="list-style-type: none"> • Imago van het beroep in de media • Privacy van werknemer 	<ul style="list-style-type: none"> • Invloed van de media • AVG en privacy • Online veiligheid 	<ul style="list-style-type: none"> • Algoritmes en big data • Invloed grote Techbedrijven • Toegankelijkheid informatie
Vitaal burgerschap 	<ul style="list-style-type: none"> • Drank en Drugs • Grip op je leven • Relaties 	<ul style="list-style-type: none"> • Werkplezier en werkdruk • Arbo en veiligheid • Relaties op de werknemer 	<ul style="list-style-type: none"> • Gezondheidszorg • Maatschappelijk welzijn • Preventiebeleid 	<ul style="list-style-type: none"> • WHO • Pandemie • Bloeizone
Diversiteit en inclusie 	<ul style="list-style-type: none"> • Solidariteit • Discriminatie • Gelijkwaardigheid 	<ul style="list-style-type: none"> • Verzekeringen • Rechten en plichten • Arbeidsethos 	<ul style="list-style-type: none"> • Maatschappelijke ladder • Kansengelijkheid (M/V/+) • Participatiesamenleving 	<ul style="list-style-type: none"> • Mensenrechten • Ontwikkelings-samenwerking • Verschil tussen rijk en arm
Financiën en economie 	<ul style="list-style-type: none"> • Ondernemend gedrag • Eigen financiën • Inkomsten en uitgaven 	<ul style="list-style-type: none"> • Ondernemen in je vak • Loondienst/eigen bedrijf • Mobiliteit in het beroep 	<ul style="list-style-type: none"> • Arbeidsmarkt • Welvaart en crisis • Belastingen 	<ul style="list-style-type: none"> • Wereldeconomie • Globalisering • Economische systemen
Democratische rechtsstaat 	<ul style="list-style-type: none"> • Politiek en stemmen • Normen en waarden • Vrijheid 	<ul style="list-style-type: none"> • Vakbonden • CAO • Rechten in het vakgebied 	<ul style="list-style-type: none"> • Politieke stromingen • Grondwet en rechten • Waarden en normen 	<ul style="list-style-type: none"> • Staatsvormen • Oorlog en vrede • Vluchten
Duurzaamheid 	<ul style="list-style-type: none"> • Consumenten • Lifestyle en klimaat • Stad en platteland 	<ul style="list-style-type: none"> • Produceren • Circulaire economie • Verantwoord ondernemen 	<ul style="list-style-type: none"> • Footprint • Gebruik van ruimte • Vergroening 	<ul style="list-style-type: none"> • Donuteconomie • Klimaatverandering • Fairtrade

De SDG's zijn zeventien doelen om van de wereld een betere plek te maken. De doelen zijn afgesproken door alle 196 landen binnen de Verenigde Naties (VN), waaronder Nederland.

De SDG's startten in 2015, lopen nog tot 2030 en zijn een mondiaal kompas voor uitdagingen als armoede, onderwijs en de klimaatcrisis.

Door inzet van studenten bij lokale initiatieven en het integreren van duurzaamheid binnen alle opleidingen levert Firda o.a. een actieve, concrete bijdrage aan de energietransitie. Door ons hybride onderwijs, waarbij grenzen tussen school, bedrijf en samenleving verder vervagen, laten we studenten al vroeg kennismaken met het bedrijfsleven en initiatieven in de samenleving.

De Inner development goals (IDG's) stellen studenten in staat om hun bijdrage aan SDG's beter vorm te geven. Het is een helder raamwerk waarmee studenten aan hun persoonlijke ontwikkeling

kunnen werken. De IDG's bestaan uit vijf categorieën:

Zijn. De relatie met jezelf. Hoe verhoud je je tot jezelf?

Competenties: innerlijk kompas, integriteit en authenticiteit, zelfbewustzijn.

Denken. Cognitieve vaardigheden voor focus: kritisch denken, nieuwe perspectieven creëren, langetermijndenken.

Verbinden. Zorgen voor anderen en de wereld. Competenties: waardering, verbondenheid, empathie en medeleven.

Samenwerken. Sociale vaardigheden: communicatievaardigheden, co-creatievaardigheden, vertrouwen, interculturele vaardigheden en inclusie.

Handelen. Verandering sturen.

Competenties: moed, creativiteit, optimisme, volharding.

Burgerschap is participeren in één van de meest krachtige leeromgevingen die er is: de praktijk van alledag

3 De Cyclus

Doen, Begrijpen, Ontmoeten, Ervaren en Reflecteren

Als je begint bij een nieuwe werkgever of op een nieuwe BPV-plaats, zijn er in de eerste periode veel vragen en is er onbekendheid over wat je precies mag en kan doen. Je krijgt uitleg en daardoor groeit je kennis. Je gaat jouw bijdrage op die werkplek eigenlijk pas echt begrijpen, als je zelf aan de slag gaat.

Zo werkt het in zekere zin ook met Burgerschap. We stimuleren studenten om na te denken over wie zij zijn en hoe ze zich verhouden tot anderen en de samenleving. Dat is niet iets wat je ineens inziet of kan. Je ontwikkelt het door die samenleving in te gaan, zo nu en dan uit je comfortzone te stappen en ervaring op te doen. Om die reden richten we ons bij het vak Burgerschap op: Doen, Begrijpen, Ontmoeten, Ervaren en Reflecteren. Op basis van dit geheel, ontwikkel je een mening en kun je desgewenst participeren in één van de meest krachtige leeromgevingen die er is: de praktijk van alledag.

Bij Burgerschap is dit de samenleving waarin we onszelf en de ander tegenkomen. Daar bieden we het vak Burgerschap dan ook vooral aan. Daarnaast zijn er regelmatig contactmomenten tussen studenten en de docent Burgerschap voor kennisoverdracht en het aanleren van vaardigheden (kwalificatie), maar ook voor gezamenlijke reflectie. In de cyclus van Doen, Begrijpen, Ontmoeten, Ervaren en Reflecteren, werken studenten ook meteen aan 21e-eeuwse vaardigheden.

De centrale vraag bij het vak Burgerschap is: hoe kunnen we er in gesprek met studenten voor zorgen dat we de juiste leeromgeving bieden voor het stimuleren van actief Burgerschap. Hoe vinden we de juiste balans tussen de werkwoorden doen, begrijpen, ontmoeten, ervaren en reflecteren? Met een open benadering ontstaat een veilig klassenklimaat waar de student ruimte heeft en krijgt om zijn of haar eigen visie of mening vorm te geven. Als student voer je gesprekken met mensen die anders denken dan jij, kijk je binnen op plekken waar je gewoonlijk niet komt, doe je ervaringen op die je mogelijk thuis niet hebt meegekregen om dit vervolgens bespreekbaar te maken en erop te reflecteren: wat heb ik gezien? Wat vind ik ervan? Wat vind ik zelf waardevol en wat geeft mij richting? En wat zou ik kunnen doen?

Samen werken aan burgerschap

Met studenten en het onderwijsteam

Een samenleving bouw je niet alleen en in het vak Burgerschap tref je ook veel vormen van samenwerking aan. Docenten Burgerschap bedenken samen met studenten en het hele onderwijsteam hoe het vak Burgerschap kan worden vormgegeven. Het vak heeft een vaste plek in de curriculumontwikkeling. Zowel studenten als teamleden doen en denken mee bij de invulling, uitvoering en evaluatie. Steeds vanuit de gedachte hoe we het vak Burgerschap zo kunnen inrichten dat het studenten voldoende kennis, vaardigheden én zin geeft om deel te nemen aan de samenleving. Het goed benutten van de netwerken van de studenten biedt daarbij mooie kansen. Voor welk maatschappelijk doel zetten zij zich al in? Wat speelt er op de voetbalclub of in de wijk en kun je daarbij aansluiten?

Als student leer je dat je niet alleen onderdeel bent van de samenleving, maar dat je er ook mede vorm aan kunt geven

Met externe partijen

Samen werken aan Burgerschap betekent ook het betrekken van externe partners om het doen, ontmoeten en ervaren in de praktijk mogelijk te maken. Hoe kunnen we ontwikkelingen de school binnenhalen en buiten de school een rol van betekenis spelen? Hoe laten we Burgerschap aansluiten bij een werkveld en een samenleving die onderhevig zijn aan sterke verandering? Het is sowieso krachtig als het burgerschapsonderwijs aansluit bij de beroepspraktijk en de actualiteit die daar speelt. Ook kan verbinding worden gemaakt met maatschappelijke organisaties. Maatschappelijke diensttijd (MDT) is hierbij een mooie werkvorm, concreet en tastbaar: studenten leveren een bijdrage aan de samenleving, staan daarbij open voor ontmoetingen en ervaringen waar iets van geleerd kan worden. Flexibel onderwijs biedt mooie mogelijkheden.

Steeds is het de kunst om aan te sluiten bij de actualiteit én bij de leerwensen van de studenten.

Met collega-docenten Burgerschap

Binnen de kaders van deze visie hebben teams de vrijheid om vorm te geven aan het vak. Firda zorgt voor een platform waarop ervaringen en inzichten kunnen worden gedeeld. Docenten Burgerschap ontmoeten elkaar om kennis en ervaringen uit te wisselen, elkaar te inspireren en samen te werken aan actuele maatschappelijke vraagstukken. Een goede invulling vinden vraagt creativiteit en het vermogen om het onderwijs te verbinden met de praktijk, de maatschappij en de leefwereld van onze studenten. Het vraagt ook om didactische en pedagogische kwaliteiten die maken dat het onderwijs uitdagend is maar ook veilig voelt.

4 De vijf dimensies van Burgerschap

Voor alle mbo-opleidingen gelden dezelfde wettelijke eisen voor het vak Burgerschap. Deze zijn op dit moment nog beschreven in vier dimensies waar we als Firda nog een vijfde aan toevoegen. Het is ons doel dat alle studenten zich aan het einde van hun opleiding hebben verdiept in alle vijf dimensies. Voor een eenjarige opleiding betekent dit een andere aanpak dan voor een vierjarige opleiding. De dimensies hoeven niet los van elkaar te worden gezien; in de praktijk lopen ze door elkaar

De dimensies zijn:

- Politiek - juridische dimensie (incl. mensenrechten)
- Economische dimensie (incl. duurzaamheid)
- Sociaal - maatschappelijk dimensie (incl. diversiteit: etnisch, religieus, seksueel en gender)
- Vitaliteit burgerschap (incl. gezondheid)
- Digitaal burgerschap

Binnen deze vijf dimensies besteden we aandacht aan de vaardigheid 'kritisch denken' en spelen we in op de actualiteit. Bij elke dimensie staan enkele voorbeelden.

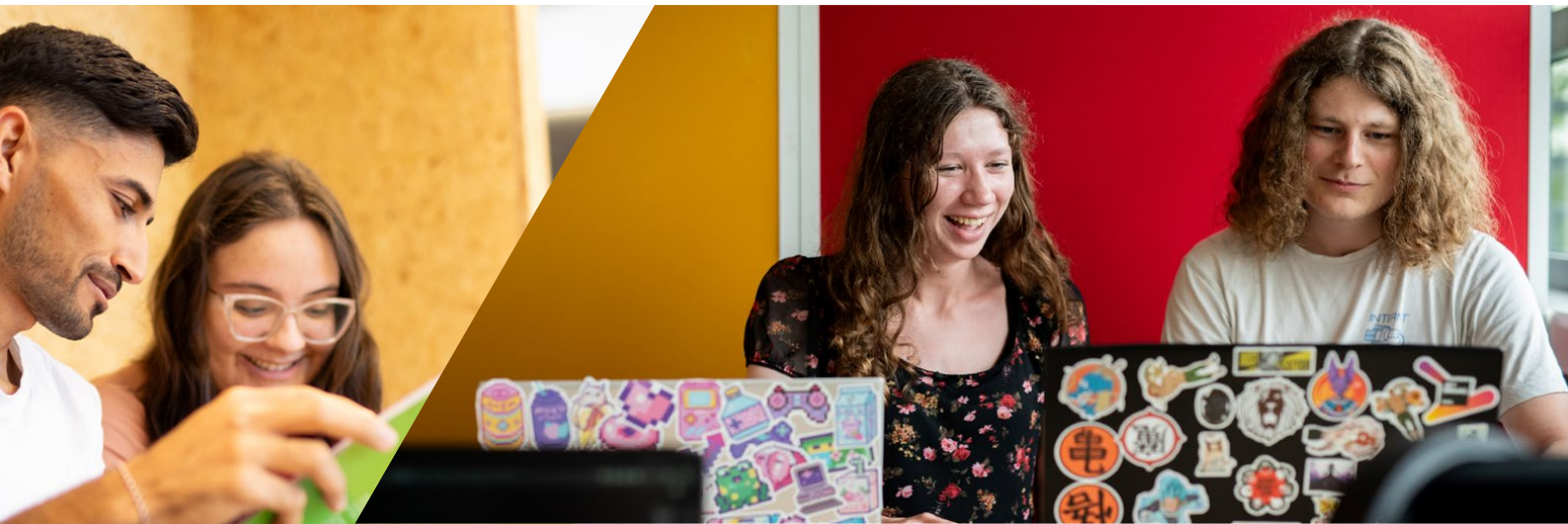
De politiek-juridische dimensie

Hier leren studenten hoe de parlementaire democratie, de rechtsstaat en het rechtssysteem werken. En hoe ze zelf kunnen deelnemen aan de politieke besluitvorming. Wat is eigenlijk de rol

van de overheid en hoe worden politieke besluiten genomen? Welke politieke partijen zijn er en hoe maak je een keuze? Ga jij stemmen? Wat is de invloed van de Europese Unie op Nederland? En, hoe kun je betrokken zijn bij beslissingen voor jouw wijk of gemeente? Het is belangrijk in deze dimensie dat studenten inzicht krijgen in de onderwerpen waarover de politiek beslist. Dat ze weten welke onderwerpen ze interessant vinden en welke meningen en belangen hierbij spelen. Ook leren studenten in deze dimensie over de basiswaarden van onze samenleving, zoals mensenrechten en acceptatie van diversiteit. En hoe die basiswaarden een richtlijn zijn voor hun eigen mening en handelen.

De economische dimensie

In deze dimensie gaat het aan de ene kant om deelname aan het arbeidsproces. Hoe is dat georganiseerd in Nederland? Wat wil en kan jij daaraan bijdragen? Hoe weet je welke regels er gelden in een bedrijf? Hoe kan je opkomen voor jouw rechten als werknemer en welke plichten heb je? Wat vind je van inkomensverschillen? En hoe werkt het systeem van uitkeringen eigenlijk? Aan de andere kant gaat deze dimensie over de rol als consument. Welk verschil kan je maken met je koopgedrag? Hoe ga je om met geld? Hoe kom je aan eerlijke informatie als je iets koopt? Binnen deze dimensie hoort ook aandacht voor duurzaamheid. Hoe zit het met jouw CO₂-uitstoot en hoe belangrijk vind je dat?

De sociaal-maatschappelijke dimensie

In deze dimensie gaat het om het bevorderen van een actieve deelname aan de samenleving. Hoe vind jij je weg in de samenleving? In je eigen woonomgeving, op school, op je werk en in zorgsituaties. Wat draag je bij aan het leven van anderen en de wereld in het algemeen? Het is van belang dat studenten breed geaccepteerde sociale omgangsvormen kunnen toepassen. En dat zij verschillen tussen mensen gaan kennen, accepteren en waarderen (etnisch, religieus, seksueel, gender). Dat ze in hun opvattingen en gedrag respect tonen voor culturele verscheidenheid.

Vitaal burgerschap

Binnen deze dimensie gaat het om de zorg voor je eigen vitaliteit en fitheid, als burger en als werknemer. Er is aandacht voor sporten en bewegen, maar ook voor risicogedrag zoals slechte voeding, roken, alcohol, onveilige seks en drugs. Weet jij hoe je gezond eet en of je voldoende beweegt? Wat doe je als je veel stress hebt van het leren of werken? Hoe zorg jij voor je ontspanning? Bij deze dimensie gaat het ook om de vraag waar je bij hoort. Bij vrienden waarmee je sport of muziek maakt, bij een gezin, familie of andere groepen waar mensen zich thuis voelen.

Digitaal burgerschap

Binnen deze dimensie gaat het om het versterken van je eigen morele digitale kompas, bestaand uit de

onderdelen digitale veiligheid, digitale gezondheid en digitale soevereiniteit. Hoe bescherm je je eigen persoonsgegevens én die van anderen? Bijvoorbeeld van de mensen in je persoonlijke omgeving of met wie je in je beroep te maken hebt. Hoe ga je om met alle informatieprikkels van social media en de voortdurende aandacht die jouw mobiel trekt? Hoe zorg je dat je zelf de juiste informatie vindt, desinformatie kunt herkennen en je eigen mening kunt onderbouwen? Hoe houd je de balans in online en offline activiteiten? En hoe sta je tegenover de impact van digitalisering op de leefomgeving? Hoe kunnen we op een verstandige manier omgaan met de kansen en uitdagingen die voortkomen uit de ontwikkelingen rond kunstmatige intelligentie (AI)? In deze dimensie verkennen we onze digitale normen en waarden en staan we stil bij de vraag hoe je die online en offline kunt uitdragen. We gebruiken hierbij de methodiek van het digitaal moreel kompas en de begeleidingsethiek.

Herijking kwalificatie-eisen burgerschapsonderwijs mbo (2024/2025)

Het ministerie van OCW werkt aan nieuw beleid rond burgerschapsonderwijs in het mbo.

Bij het uitwerken van Burgerschapsonderwijs voor de nabije toekomst, is het raadzaam om gebruik te maken van het adviesrapport 'Burgerschapsonderwijs in een veranderende samenleving' te vinden op de website van de Rijksoverheid.

5 Zo borgen we de kwaliteit van Burgerschap

Studenten krijgen volop de kans om bij het vak Burgerschap aandacht te besteden aan hun persoonlijke ontwikkeling. Docenten weten zich daarin ondersteund door hun naaste collega's en de organisatie. Dat is belangrijk voor de kwaliteit van het vak Burgerschap. Om die reden is het belangrijk om met elkaar een aantal richtlijnen te bepalen en af te spreken hoe we daar invulling aan geven.

Verankerd in de Firda schoolcultuur

Zonder voor te schrijven wat studenten moeten vinden en denken, neemt Firda de verantwoordelijkheid op zich om de gehechtheid aan democratische waarden bij studenten en medewerkers te stimuleren. Het gaat dan om waarden als vrijheid, gelijkwaardigheid, solidariteit en zeggenschap.

Firda is een oefenplaats voor:

- vrijheid van meningsuiting en autonomie als uitwerking van vrijheid;
- het gelijkheidsbeginsel en het afwijzen van discriminatie als uitwerking van gelijkheid;
- verdraagzaamheid, afwijzing van onverdraagzaamheid en begrip als uitwerking van solidariteit.

Firda is voor studenten ingericht als 'een minisamenleving' waarbij studenten op een natuurlijke manier worden uitgedaagd om te oefenen met hun rol als burger. Dit komt op verschillende manieren tot uiting door het organiseren van activiteiten en ontmoetingen, het organiseren en garanderen van medezeggenschap door studenten te betrekken bij het ontwerpen van onderwijs. We zorgen daarbij voor een veilig schoolklimaat in de overtuiging dat deze manier van vormgeven ons burgerschapsonderwijs versterkt.

Ook in de school bieden we studenten kansen om ervaringen op te doen die belangrijk zijn om zich te verbinden met en te participeren in de samenleving.

Verankerd in het curriculum

Voorleven en stimuleren van democratische waarden krijgt binnen Firda ook vorm via het aangeboden curriculum en via het pedagogisch-didactische klimaat op de verschillende mbo-colleges. De visie op onderwijs van de teams is in lijn met de instellingsbrede visie van Firda op burgerschap. Vanuit deze visie worden in het team bewuste keuzes gemaakt voor de wijze waarop het vak Burgerschap wordt aangeboden. Burgerschap heeft een expliciete plek in de programmering en wordt als zodanig ook herkenbaar in het rooster opgenomen, zodat er vaste contactmomenten zijn met de docent Burgerschap.

Kaders

Uitgangspunt is dat Burgerschap 160 klokuren herkenbaar als vak op het rooster wordt geprogrammeerd voor een voltijd BOL-opleiding. Dit aantal uur wordt evenredig verminderd bij opleidingen van kortere duur. Programmering in verbinding met andere onderwijsactiviteiten of -modules is evengoed mogelijk, mits voor studenten sprake is van voldoende helderheid. Dit biedt nieuwe kansen voor de verbinding met de beroepspraktijk en maatschappelijke ontwikkelingen en maakt dat ook meerdere docenten betrokken kunnen zijn bij het burgerschapsonderwijs. Hierbij is het wel van belang dat de leerdoelen van Burgerschap zijn geëxpliciteerd. De docent Burgerschap behoudt hierin de regie. Het is duidelijk hoe het curriculum wordt ingevuld, wat de leerdoelen zijn en hoe die worden getoetst, hiervoor zijn criteria opgesteld. Studenten worden hierover aan het begin van het schooljaar geïnformeerd. Zo weten zij precies welke inspanning zij voor Burgerschap moeten verrichten om hun diploma te halen. De vorm waarin zij werken aan hun leerdoelen ligt deels vast, maar studenten worden ook nadrukkelijk uitgenodigd zelf met voorstellen te komen over de invulling van het onderwijs. Zo krijgt co-creatie met studenten vorm.

De kwaliteit van het onderwijs wordt systematisch meegenomen in de evaluaties van het onderwijs. Daarbij wordt gekeken of de leerdoelen ook zijn behaald. Op basis van de uitkomsten worden waar nodig aanpassingen gedaan.

Examinering

Voor het vak burgerschap bestaat er vanaf 2024/2025 een examenverplichting. Een instellingsexamen in de vorm van een Burgerschapportfolio. Voor dit exameninstrument komt er een gezamenlijke set van criteria geformuleerd als basis voor portfolio toetsing. In het burgerschapportfolio laten studenten de afgesproken inspanningen zien in de vorm

van een eindpresentatie, filmpjes, verslagen, internationale stages, deelname aan activiteiten of het behalen van een kennistoets. De afronding van Burgerschap vindt aan het eind van de opleiding plaats in de vorm van een eindgesprek. Het portfolio kan gezien worden als een verzameling van waardevolle inzichten, ervaringen en reflecties waarop de student in het eindgesprek een toelichting geeft. De verschillende mbo-colleges krijgen de ruimte om een eigen invulling te geven aan thema en vorm van het portfolio. Het is van belang dat studenten op de hoogte zijn van wat er van ze wordt verwacht en welke leerdoelen daarbij gelden. De cyclus van doen, begrijpen, ontmoeten ervaren en reflecteren zal daarom ook in de leerdoelen worden geëxpliciteerd.

De volgende thema's komen terug in de opbouw:

- **Participatie** (in termen van Doen, Ontmoeten, Ervaren)
- **Kennis** (Begrijpen, feiten, informatie en regels uit de 4 domeinen)
- **Vaardigheden** (o.a. 21e eeuwse vaardigheden)
- **Deugden / Waarden** (Reflecteren op o.a. basiswaarden van de democratische rechtsstaat)
- **Identiteit** (brede persoonsvorming / professionele- en persoonlijke identiteit)

Reflectie helpt studenten zich bewust te worden van wie ze zijn en op welke manier ze burger willen zijn. De student kan voor een deel zelf bepalen op welke wijze hij of zij aantoont te voldoen aan de gestelde leerdoelen.

Moeilijk meetbare resultaten worden geduid door studenten te laten reflecteren op wat een bepaalde activiteit of gebeurtenis voor ze betekent (in plaats van wat ze weten). Het gaat erom dat studenten de vrijheid voelen - en zich uitgenodigd weten - om deel te nemen aan de samenleving.

Professionalisering

Het vak Burgerschap wordt gegeven door bekwame docenten met een minimum aanstellingsomvang van 0.4 fte. De docenten Burgerschap beschikken over een relevante opleiding of scholing (docent omgangskunde, docent maatschappijleer of

post-hbo opleiding burgerschap). Om dit te bevorderen is een Firda breed aanbod gericht op deskundigheidsbevordering, zoals opleidingen, trainingen en bijeenkomsten. Voor alle burgerschapsdocenten en belangstellenden vindt jaarlijks een 'inspiratiedag Burgerschap' plaats.

Binnen de aanstellingsomvang van docenten Burgerschap is ruimte en tijd voor opdoen van inspiratie, voor samenwerking, voor projecten, voor invullen van de uren op basis van actualiteit en om samen te werken met andere onderwijsteams als het gaat om Brede Vorming. Binnen Firda worden bijeenkomsten georganiseerd voor kennisuitwisseling en vormen van leernetwerken en kenniskringen. Er is een Firda-brede showcase/ database in ontwikkeling voor uitwisselen van ideeën en de uitwerkingen ervan. Docenten burgerschap vormen per mbo-college een vakgroep/leernetwerk en hebben de beschikking over eigen middelen. De vakgroep krijgt daarbij ondersteuning van de dienst Onderwijs en Kwaliteit, een I-coach en een onderwijskundige.

Bij Firda werken we met elkaar samen en moedigen wij studenten aan om vanuit Burgerschapsonderwijs niet alleen te leren, maar ook om actief deel te nemen aan de samenleving.

 Leer jezelf
het leven door

